Tekstboek

Hero en Leander

een tragische liefdesgeschiedenis

Ovidius

Heroides XVIII en XIX

Chantal Bonekamp
februari 2006

Comment [Md1]:

Opdracht 1

- **Bekijk de afbeeldingen (powerpoint) en schrijf met behulp daarvan op hoe volgens jou het verhaal van Hero en Leander verloopt.**

Inleiding Heroides

De Heroides (Epistulae Heroidum) van Ovidius is een verzameling fictieve brieven, geschreven door vrouwen uit de mythologie. Er zijn 15 enkele brieven; brieven geschreven door vrouwen aan hun geliefde. Voorbeelden zijn brieven van Penelope aan Odysseus, Briseïs aan Achilles, Dido aan Aeneas, Ariadne aan Theseus. Daarnaast zijn er drie brievenparen. In de brievenparen schrijft eerst de man aan zijn geliefde en beantwoordt de vrouw vervolgens de brief. De brievenparen zijn briefwisselingen tussen Paris en Helena, Leander en Hero en Acontius en Cydippe.

Genre

Het genre waartoe de Heroides behoren is dat van de liefdeselegie. In de liefdeselegie is altijd sprake van een klagende ik-figuur. De ik-figuur is de hartstochtelijk verliefde minnaar die, afhankelijk van het gedrag van zijn geliefde, teleurgesteld, hoopvol of verrukt is.

Vernieuwingen

In de Heroides voert Ovidius een aantal vernieuwingen in ten opzichte van de traditionele liefdeselegie:

- de *vrouwen* zijn hier de ik-figuren
- de elegie is geschreven in *briefvorm*
- de personages die de fictieve brieven schrijven zijn afkomstig uit de *mythologie*[1]

De verhalen uit de mythologie waren uiteraard bekend door het epos en de tragedie. Daar ging 't vaak om een heldenwereld waarin mannen de dienst uitmaakten. In de Heroides gaat het Ovidius om het perspectief van de vrouwen, om hun gevoelens; hij laat de vrouwen zelf aan het woord.

[1] Er is één uitzondering: de brief van de Griekse lyrische dichteres Sappho, uit de 7e eeuw v. Chr., aan Phaon: Sappho is de enige historische figuur die Ovidius een brief laat schrijven.

In zijn werk "Ars Amatoria" zegt Ovidius dat hij zelf de eerste is geweest die een dichtbundel in briefvorm gemaakt heeft[2]. Hoewel daaraan getwijfeld wordt – Ovidius zou bij Hellenistische dichters voorgangers in zijn genre hebben gehad - is er tot dusver geen manuscript gevonden dat Ovidius als voorbeeld gebruikt zou kunnen hebben.

Propertius (47 – 15 v. Chr.), net als Ovidius een dichter van liefdeselegie, heeft in zijn vierde boek[3] een fictieve brief opgenomen. De brief wordt geschreven door een Romeinse vrouw, Arethusa, aan haar echtgenoot Lycothas, die als soldaat in het Oosten verblijft. Ook in dit gedicht gaat het om de emoties van de vrouw; zij is ongelukkig omdat haar man afwezig is, maar voelt nog steeds een grote liefde voor hem. Bij Propertius is dit de enige liefdeselegie in de vorm van een fictieve brief, en het gaat hier om een alledaagse Romeinse vrouw, die niet tot de wereld van de goden en helden behoorde, maar het zou kunnen dat dit voorbeeld van Propertius Ovidius op een idee heeft gebracht. Men is het er echter niet over eens of de elegie van Propertius een voorbeeld voor Ovidius is geweest of andersom.

Ovidius zal zeker (ook) inspiratie hebben gevonden in het theater. De monologen van vrouwen in tragedies (bijv. van Medea in het gelijknamige stuk van Euripides) vertonen overeenkomsten met de brieven van Ovidius.

De fictieve brief

In een fictieve brief lopen er twee verhoudingen door elkaar heen: die van de fictieve afzender tot de fictieve geadresseerde, en die van Ovidius tot de lezer. Ovidius wil in de fictieve brieven ook het mythologische verhaal van de schrijvers van de brieven vertellen aan de lezer en laat de afzender daarom zaken vertellen die voor de geadresseerde al bekend zijn.

Wanneer de afzender op die manier voor de geadresseerde bekende informatie geeft in zijn brief, moet daar binnen de fictie van de brief wel een reden voor zijn; op de één of andere manier moet de schrijver aangeven waarom hij vertelt wat al bekend is.

Een kenmerkend verschil tussen traditionele liefdeselegie en een elegische brief is het verwijzen naar het schrijven, naar de brief zelf, en naar het versturen van de brief.

Omdat het in dit geval om poëtische brieven gaat hebben de brieven geen aanhef van het type: *Cicero Attico suo salutem (dicit).* De aanhef wordt in deze brieven in de brief zelf geplaatst. In een soort inleiding wordt duidelijk gemaakt wie de afzender en de geadresseerde zijn, en vaak wordt in de eerste verzen al wat extra informatie gegeven over de omstandigheden.

---

[2] Ars III, vs. 345-346: *vel tibi composita cantetur epistula voce;*
ignotum hoc aliis ille novavit opus.

[3] Propertius, Elegieën IV, 3.

Opdracht 2

- **Lees de jou toebedeelde passage van de brief van Leander aan Hero in vertaling.**
- **Maak een samenvatting van de passage.**

Heroides XVIII – Leander aan Hero

Hero en Leander, twee geliefden, wonen gescheiden door de Hellespont. Bij goed weer zwemt Leander naar de overkant. Nu de wind ongunstig is, schrijft hij een brief.

Passage I (vs. 1 t/m 52)

Leander legt Hero uit waarom hij niet zelf komt, maar een brief stuurt: de zee is te onstuimig. Hij beschrijft zijn nachten aan het strand, turend naar de overkant. Hij smeekt Boreas (de Noordenwind) om een gunstige wind.

Meisje van Sestos, naar jou aan de overkant stuur ik – die had ik
liever persoonlijk gebracht – vanuit Abydos mijn groet.
Waren de weergoden gunstig voor mij, welgezind aan de liefde,
dan zou 'alleen maar een brief' voor jou teleurstellend zijn;
(5) maar welgezind zijn ze niet; zij beletten wat ik zo graag wilde:
vlug even over het Nauw varen dat ik zo goed ken.
Jij aan de overkant ziet zelf de pikzwarte hemel, de golven
hoog opgejaagd door de storm, zee niet voor varen geschikt.
Hij die mijn brief aan je brengt, is de enige schipper – een waaghals –
(10) die ondanks brullende storm Abydos' haven verliet.
'k Had mee aan boord willen gaan, maar toen hij het anker ging lichten,
kwam zogezegd heel de stad kijken naar dat avontuur.
Dus kon ik niet, zoals vroeger, op reis, ongezien door mijn ouders,
onze affaire zou niet langer geheim zijn geweest.
(15) Tijdens het schrijven sprak ik in mezelf: 'Veel geluk, brief, zij zal je
straks in haar prachtige hand aangereikt krijgen; wie weet
raken haar lippen je zelfs, wanneer zij het rondom gewikkeld
touwtje kapotbijten wil met haar als sneeuw witte tand.'
Mompelend sprak ik alleen van dit soort onbelangrijke woordjes.
(20) 'Spreken' doet verder de hand die nu de schrijfstift hanteert.
Veel liever zou ik die hand laten zwemmen in plaats van te schrijven:
rusteloos ploeterend dwars door het mij welbekend Nauw;
kan die hand zwemmen, een rustige zee met zijn zwemslagen splijten,
niet minder is hij in staat bode te zijn van mijn hart.
(25) Zevenmaal 's nachts – voor mij lijkt het een eeuw – hoor ik aldoor de golven
striemen en brullen; de zee heeft al een week lang de koorts.
Als ik in die zeven nachten maar één moment slaap heb genoten,
zeg ik: 'Vooruit, boze zee, scheid mij nog langer van haar!'

Droevig zit ik op een rots en ik tracht naar jouw strandlijn te kijken;
(30) waar ik niet lijfelijk kan komen, ben ik met de geest.
Hoog uit je vuurtoren zie ik het flitsen van wakende lichten;
Zie ik ze werkelijk of houdt mij mijn oog voor de gek?
Driemaal al heb ik mijn kleren gelegd op het strand, waar het droog is;
driemaal ook waagde ik mij naakt aan de te zware start.
(35) Telkens opnieuw hield een springvloed mijn jeugdige overmoed tegen,
stortte een woedende zee op elke zwempoging neer.

Jij, de meest onsympathieke van al je collega's die blazen,
Wat heb je toch om zo fel oorlog te voeren met mij?
Boreas! Ja, tegen mij en niet tegen de zee woedt je windkracht;
(40) hoe zou je toeslaan als jou Amor niet ooit had geraakt?
Kun je ontkennen dat jij, kille boeman, al is 't lang geleden,
In vuur en vlam hebt gestaan voor de Atheense prinses?
Hoe zou jij het zelf waarderen, stel dat iemand jou zou beletten
Je favoriete parcours, dwars door het luchtruim, te gaan?
(45) Wees mij genadig, verspreid eens een mildere bries uit het noorden,
als dan ook Aeolus geen nare commando's meer geeft.
Op dit verzoek – tevergeefs – hoor ik aldoor dat typische gieren;
Nergens op zee waar hij raast, matigt hij zijn boze bui.
Gaf mij nu Daedalus maar eens die niet-zonbestendige vleugels;
(50) maar ja... het Icarus-strand is hier gevaarlijk dichtbij!
Alles verdraag ik wanneer ik mijn lijf in de lucht mag verheffen,
Lijf dat zo dikwijls riskant zweefde op de grimmige zee.

Afb. 1: Leander duikt de zee in. Cover van een moderne versie van het verhaal van Hero en Leander, door Anke Feuchtenberger, Zürich, 2004.

Passage II (vs. 53 t/m 110)

In de eerste passage heeft Leander verteld waarom hij zelf niet kan komen en heeft hij zijn nachten op het strand beschreven, wachtend op een gunstige wind. In deze passage haalt Leander herinneringen op aan de eerste keer dat hij de Hellespont overzwom om bij Hero te kunnen zijn.

Nu zich de wind en de zee tegen al mijn verlangens verzetten,
denk ik intussen aan ons eerste geheim tête-à-tête.
(55) Vroeg was het nog in de nacht – zich herinneren kan een genot zijn –
toen ik het vaderlijk huis als stille minnaar verliet.
Eenmaal aan zee was ik vlug uit de kleren; toen durfde ik alles:
armen gericht tot de duik sprong ik brutaal in het diep.
Zinderend licht gaf de maan; in een deel van de overtocht was zij
(60) plichtsgetrouw metgezellin van mijn geploeter in zee.
'Stralende godheid,' heb ik toen gezegd naar haar opkijkend, 'help mij,
denk even terug aan die dag toen, op de Latmische rots.
Hoopte Endymion soms daar een nare godin te ontmoeten?
Lach met uw stralend gezicht mij, Amors vrijbuiter, toe!
(65) U, de godin, uit de hemel gedaald voor een menselijk wezen,
eigenlijk is mijn vriendin zonder meer zelf een godin.
Zwijg ik nog over haar gouden karakter, een hemeling waardig,
alleen een echte godin is haar in schoonheid de baas.
Niemand – natuurlijk na Venus en u – heeft een mooier gezicht en
(70) als u mijn woord niet gelooft, kijk haar dan zelf maar eens aan.
Zoals de sterren úw schittering, stralend met vlammen van zilver,
moeten bewonderen als mooiste aan 't nachtfirmament,
zo overtreft mijn vriendin alle schoonheidsprinsessen in schoonheid.
Twijfelt u, Cynthia, dan hebt u een licht dat niet ziet!'
(75) Dit alles zeggend tot haar of in elk geval zulke soort woorden,
zwom ik; het zeewater week telkens gedwee voor mijn arm.

Afb. 2: "Swimmer ... Leander, guided by Hero's light. Sculptuur (studie voor een fontein) van de moderne Amerikaanse kunstenaar Rod Patterson.

Oppervlakwater weerkaatste het stralende beeld van de maanschijf;
die gaf, haast als overdag, glans aan de zwijgende nacht.
Nergens een stem en geen enkel geluidje zover ik kon horen
(80) dan het zacht kabbelen bij iedere zwemslag en ook
eenzame Alcyons steeds nog bedroefd om hun lieveling Itys.
Waarom lijkt mij hun geklaag nu zo romantisch en lief?
Langzamerhand werd ik moe in de schouders en armen; met moeite
hield ik, al vechtend, mijn hoofd boven het zeeoppervlak.
(85) Toen ik een licht zag, ver weg, zei ik: 'Daar is mijn vlam, en het schijnsel,
zichtbaar daarginds op het strand, is vast een lichtsein voor mij.'
Plotseling kwamen de krachten nu terug in mijn spieren; het water,
pas nog hardvochtig voor mij, leek nu welwillend te zijn.
In mijn verlangende hart geeft de liefde mij nu zoveel warmte
(90) dat ik niet langer meer voel hoe koud het zeewater is.
Steeds komt de kust dichterbij en nu ik de overkant nader,
ploeter ik jubelend door: haast is het einddoel bereikt.
Toen ik in zicht van de kust was gekomen, zag ik in de verte
jou, op de uitkijk. Dat gaf mij nieuwe moed, nieuwe kracht.
(95) Ha! voor het oog van mijn lief demonstreer ik mijn krachtigste slagen,
dat zij bewonderend ziet: daar komt een zwemkampioen!
Nauwelijks kon jou je dienster weerhouden de zee in te lopen;
duidelijk heb ik dat toch met eigen ogen gezien?
Maar, wat de dienster probeerde, mislukte ook nog, want je voetje
(100) werd in de branding bespoeld door een aanrollende golf.
Daarna ontving je me met je omhelzing, je heerlijke kussen,
kussen, mijn hemel, die zijn zo'n barre overtocht waard!
Hoe jij toen zorgde, de sjaal van je schouders nam om mij te warmen,
droogde mijn kletsnatte haar, regenend nog van de zee.
(105) Wij alleen kennen de rest, en de nacht en de waakzame toren,
die met zijn lichtbaken mij over de zee heeft geloodst.
Even onmogelijk alle genietingen van deze nacht te
tellen als tellen van elk algje in 't Hellespont-Nauw.
Kort was de tijdsruimte die werd gegund aan ons steelse beminnen,
(110) kort, maar wij hadden dan ook elke seconde besteed.

Afb. 3: Griekse munt met een zwemmende Leander die aankomt bij Hero. Hero ontvangt hem in haar toren, met het vuur dat hem geleid heeft bij zijn oversteek.

Passage III (vs. 111 t/m 167)

In de voorafgaande passage heeft Leander de herinnering opgehaald aan de eerste keer dat hij zwemmend de oversteek naar Hero maakte. Hij heeft verteld hoe de heenweg verliep en hoe aangenaam hun samenzijn was. Nu is het weer ochtend geworden en moet er afscheid genomen worden. Leander vertelt hoe het afscheid en de terugweg verliep. Daarna klaagt hij over het feit dat zij van elkaar gescheiden zijn, dat de zee en de wind hem kunnen tegenhouden. Leander geeft aan dat hij op weg naar Hero niet de gebruikelijke sterren volgt, maar het licht uit haar toren; dat Hero zelf tegelijkertijd zijn krachtbron en"leid-ster"is bij zijn oversteek.

Reeds zou de bruid van Tithonus, Aurora, de nacht gaan verdrijven
en, aan Aurora vooraf, kwam al de Morgenster op.
Haastig nog kusjes ten afscheid, zoveel wij in gauwigheid konden;
jammer dat nachten te kort zijn voor wie liefhebben wil.
(115) Treuzelen bleef ik zolang tot het bitse bevel van je dienster
mij uit je toren verjoeg naar het – zo vroeg – kille strand.
Afscheid in tranen en dan duik ik weer in de golven van Helle;
nog tot het laatst keek ik om .. zover een zwemmer dat kan.
Werkelijk waar: als een zwemkampioen ben ik bij je gekomen;
(120) nu, bij de terugkeer, lijk ik meer op een schipbreukeling.
Eerlijk, de heenreis naar jou leek vanzelf te gaan, alsof ik daalde.
Van jou weg lijkt de zee stug of ik bergop klimmen moet.
In mijn geboorteland kom ik met tegenzin terug: ja, geen wonder:
zeker is dat ik er nu blijven moet tegen mijn zin.

(125) Waarom zijn wij, zo gesteld op elkaar, door het water gescheiden,
waarom twee, geestelijk één, niet in één woonoord bijeen?
Ofwel moet Sestos mijn huisvesting zijn of Abydos de jouwe;
jouw stad is mij even lief als mijn gemeente aan jou.
Waarom word ik ongedurig altijd als de zee ongedurig
(130) wordt? Heeft zo'n kleinigheid, wind, macht die mijn weggaan blokkeert?
Ah, de dolfijnen, die glibberaars, weten al van onze liefde;
'k ben in het vissenmilieu al een bekende figuur.
Er is een route, mijn baan in de zee, even dikwijls doorploeterd
als wagenwielen een straat teisteren in het verkeer.
(135) Klaagde ik ooit dat jij slechts langs de zeeroute was te bereiken,
nu is mijn klacht dat de wind mij zelfs die zeeweg ontneemt.
Schuimend en huizenhoog rijzen de golven van Athamas' dochter;
nauw'lijks beschermd is een schip dat in zijn havenplaats blijft.
Zo moet die zee zijn geweest toen haar naam voor het eerst werd verzonnen,
(140) naam, aan het meisje ontleend, dat in die zeestraat verdronk.
Kwalijke faam heeft dit water na Helle's verdrinking behouden;

mogelijk word ik gespaard... dreigend genoeg is de naam.
Phrixus die droog, op de ram met de gouden vacht, over de stugge
zeeëngte ging, ja, op hém ben ik soms wel een jaloers.

(145) Niet dat ik wens door een schaap of een vrachtschip te worden gedragen;
als maar de zee zich gedwee dóórploegen laat door mijn lijf.
Buiten mijzelf hoef ik niets: geef mij maar de kans om te zwemmen
en ik ben schip, kapitein en passagier tegelijk!
Sterren als gids, Helice of de Arcton, die heb ik niet nodig:
(150) sterren die iedereen ziet, hebben voor minnaars geen nut.
Anderen mogen Andromeda kiezen, de Kroon van het Noorden,
of de Parrhasische Beer, licht aan de ijzige pool.
Ook hoeven mij niet de liefjes van Jupiter, Perseus en Liber
wegwijs te maken als ik eens voor verrassingen sta;
(155) ander soort lichtbron geleidt mij, voor mij meer betrouwbaar dan sterren,
nooit raakt mijn liefde de weg kwijt met zo'n baken op zee.
Houd ik dat licht in het oog, dan durf ik naar Colchis, ver buiten
Pontus of daarlangs waar ooit 't schip uit Thessalië voer.
Ik zou de jonge Palaemon, de zeegod, verslaan in de zwemkunst
(160) en ook de visser die god werd toen hij tovergroen at.
Vaak maakt het ononderbroken gemolenwiek slap in de armen,
sleep ik mij, dodelijk moe, nauwelijks nog door het diep.
Zeg ik dan: 'Armen, let op, aan de eindstreep is goud te verdienen;
jullie omhelzen mijn lief straks. Dat is wat ik beloof.'
(165) ja, dan herleven hun krachten, de lokkende prijs doet ze snellen
als een Olympische hengst, vers uit de Elische stal.

Afb. 4: Bord uit de 16e eeuw, met Leander die vertrekt, zwemt en aankomt bij Hero in haar toren.

Passage IV (vs. 167 t/m 218)

In de voorgaande passage heeft Leander al geklaagd over het feit dat Hero en hij, twee geliefdes, van elkaar gescheiden zijn door de zee en de wind. In deze passage klaagt Leander dat Hero zo dichtbij en tegelijkertijd zo onbereikbaar is; dat is als een Tantaluskwelling voor hem. Leander zegt dat ook als het weer slecht blijft, hij toch de oversteek zal wagen, en dan ofwel behouden bij haar zal aankomen, of dood op haar kust zal aanspoelen. Hij stelt zich voor hoe het zal zijn als hij weer bij Hero is: dan mag de storm voortduren en hoeft hij niet meer zo nodig te zwemmen. Nu moet Hero ervoor zorgen dat het licht dat hem leidt er altijd is; hij zal zo snel mogelijk komen!

Zo zorg ik zelf voor de liefde waardoor ik verteerd word, doordat ik
jou, mijn godin van een meid, koesteren blijf in mijn hart.
Ja, jij bent rijp voor de hemel, al draal je nog wat op de aarde...
(170) of anders... wijs mij de weg ook naar je godenverblijf!
Maar... je bent hier en, helaas, maar heel zelden voor mij te bereiken:
spookt het op zee, tegelijk spookt het dan ook in mijn hart.
't Is geen oceaan die ons scheidt, dat is waar, maar dat kan mij niet troosten:
hoe kort de afstand ook is, Hellespont houdt ons verdeeld.
(175) Zou ik dan graag van je weg willen zijn tot het eind van de wereld?
Ver van mij was dan mijn lief; ver weg de hoop haar te zien.
Hoe dichterbij, des te dichter bij jou, raakt mijn liefde in vlammen;
ben je niet altijd nabij, altijd nabij is de hoop.
Zó in de buurt woont mijn schat: met de hand kan ik haar BIJNA raken.
(180) Juist dat BIJNA is, helaas, wat vaak bij mij tranen wekt.
Lijk ik zo niet op de man die de wijkende vrucht wil grijpen,
steeds met de dorstige mond bij de steeds vluchtende stroom?

Afb. 5: Aan weerszijde van de Hellespont: Abydos, de woonplaats van Leander en Sestos, de woonplaats van Hero.

Slechts als het water het wil, zal ik komen om jou te omhelzen;
zal het geluk mij nog ooit toelachen tijdens een storm?
(185) Zal mijn verlangen alleen mogen hopen op winden en golven?
Water en wind: er is niets meer wispelturig dan dat.

Nu is het zomer, nog even dan zullen Plejaden, Boötes
en de Olenische geit huishouden op onze zee.
Ofwel ik speel met mijn leven, een waaghals met blindheid geslagen,
(190) of het is liefde die mijn hachje riskeert in het diep.
Denk niet: dat duurt nog zo lang; het is makkelijk zo te beloven;
zekerheid dat ik niet lieg, breng ik je zeer binnenkort!
Zal onze zeestraat waarschijnlijk nog wel een paar nachten tekeergaan:
dwars tegen wat de zee wil, ga ik mijn lot tegemoet.
(195) Ofwel mijn waaghalzerij heeft geluk en ik zal overleven,
of de beminnende gek koopt voor zijn liefde de dood.
In dat geval zou ik liefst aan jouw overkant aan willen spoelen,
zodat jouw haven het lijk van de verdronkene bergt.
Tranen van jou dalen dan op mijn stoffelijk overschot neer en
(200) hoofdschuddend zeg je: 'Door mij vond deze jongen de dood.'
Schokt je die taal van de dood als een ongunstig omen en zal dit
deel van mijn brief allerminst zijn wat je graag van me hoort?

Afb. 6: Hero vindt het dode lichaam van Leander op het strand.
Nicholas Regnier, Hero and Leander, ca. 1625/1626.

Goed. Ik zal stoppen met klagen, maar laat de zee stoppen met kwaad zijn;
hopelijk stort jij daarvoor, evenals ik, een gebed.
(205) Enkele windstille dagen volstaan voor mij; dan steek ik over;
haal ik de overkant, dan... loei maar raak, stormen op zee!
Daar bij jou vind ik een werf die precies voor mijn scheepje geschikt is;
heilzamer water voor mij komt in geen havenplaats voor!
Daar waar vertoeven een feest is, mag Boreas dwarsliggen, want dan
(210) ben ik te lui dat ik zwem, let niet, bezorgd, op de wind.
Dan scheld ik niet op de golven die nooit naar mij luisteren willen,
klaag ik niet meer dat de zee zwemmers de wanhoop in drijft.
Winterstorm en jouw omhelzingen mogen mijn terugreis beletten;
twee goede redenen om niet meer bij jou weg te gaan.
(215) Gaat de storm liggen, dan zal ik mijn armen als roeiriem gebruiken;
zorg jij altijd voor een lichtbaken, van veraf te zien.
Tot die dag mag namens mij nu mijn briefje bij jou overnachten,
zélf – goden, hoor mijn gebed – volg ik zo snel als ik kan.
(Vertaling W.A.M. Peters)

Opdracht 3

- **Schrijf zelf een brief terug aan Leander. Verplaats je in het personage van Hero:**
  Op welke onderdelen van de brief ga je in?
  Op welke vragen geef je antwoord?
  Hoe is je gemoedstoestand: ben je boos, blij, verdrietig?
  Wat heb je zelf te vertellen?
  Welke vragen stel je evt. aan Leander?

Afb. 7: Hero met het vuur om Leander te leiden bij zijn oversteek.
Anna Valentien, eind 19e eeuw.

Heroides XIX – Hero aan Leander

Vers 1 – 4: opening
Hero wil dat Leander zelf komt. Ze geeft toe ongeduldig te zijn in de liefde.

Quam mihi misiti verbis, Leandre, salutem,
Ut possim missam rebus habere, veni.
Longa mora est nobis omnis quae gaudia differt:
Da veniam fassae, non patienter amo.

Opdracht 4

- **Beantwoord de volgende vragen bij vs. 1-4:**

1. **Met welk woord uit vs 1 vormt rebus in vs 2 een tegenstelling?**
2. **Welke informatie geeft vs 1-2 over de brief van Leander?**
3. **Welke informatie geeft vs 3-4 over het karakter van Hero?**

Vers 5 – 68: Dagen vol kwelling in afwachting van de geliefde.
Hero geeft Leander een beschrijving van haar gewone dagelijkse leven sinds hij weer weggegaan is: ze wacht op hem, is beurtelings boos op Leander en op de zee. Zodra het nacht wordt plaatst ze het licht in de toren om hem te leiden. Als ze in slaap valt droomt ze dat hij komt, maar helaas...

(5) Vlammen doe ik net als jij, maar mijn lichaam kan minder verdragen:
toch? De natuur van de man wint het van vrouwen in kracht.
Psychisch ook: fijner besnaard is de geest van het zwakke geslacht: ik
sterf – hoor je dat? – als je nog langer aan 't uitstellen blijft.
Ja, jullie hebben de jacht, of je spit en je zaait op de akker;
(10) ieder uur telkens wat nieuws; ja, zo verveel je je nooit.
Slenteren over de markt, in de sportschool de worstelaar spelen,
ofwel dresseer je een paard, naar jouw commando's getemd.
Dan zijn er vogels te vangen met strikken, en vissen met hengels,
en 's avonds laat zit je nog mijmerend bij een glas wijn.
(15) Niets van dat alles voor mij; zelfs als mijn hart minder zou vlammen,
liefhebben is wat mij als enige bezigheid rest.
Wel, wat mij rest dóe ik ook: jou, enig geluk in mijn leven,
heb ik meer lief dat ik ooit door jou kan worden bemind.
Als ik mijn dienster, dat oudje, soms deelgenoot maak van mijn geheimen,
(20) fluister ik: 'Waarom blijft hij nu toch zo'n eeuwigheid weg?'
Of als ik tuur naar de zee, dan herken ik het golvenopjagend
stormgeweld: letterlijk zoals jij beschreef in je brief.
Of als de noordenwind minder kwaadaardig het zeevlak wat effent,
denk ik met spijt dat je kunt komen maar domweg niet wilt.
(25) Stapelverliefd huil ik tranen met tuiten, die d' ouwe getrouwe,
die alles weet, dan met haar bevende vingertjes droogt.

Meermalen ook op het strand hoop ik voetstappen van je te vinden
(alsof zand sporen bewaart die erin afgedrukt zijn).
Nieuws over jou of ook wel eens een bodedienst vraag ik als iemand
(30) soms van de overkant kwam, soms naar de overkant gaat.
Ja, en ik kuste je tunica die op het strand was gebleven
toen je je zwemtocht begon over de Hellespontstraat.
Dan, als het vriendelijk uur van de nacht ook de schemer verduistert
en daarvoor in de plaats heldere sterrenpracht toont,
(35) dan zet ik hoog op de toren de waaklamp, zoals afgesproken;
die zal een lichtbaken zijn straks op je vaste traject.
’t Spinnewiel draait bij geleidelijk vlechten tot draad; zo verschalken
vrouwen de uren van – vaak – eindeloos wachten op niets.
Vraag je waarover ik al die tijd tussendoor praat met dat oudje:
(40) over Leander en niets anders gaat dan het gesprek.
‘Denk je, mijn helpster vanouds, dat hij al uit het huis is vertrokken,
of staan zijn ouders op wacht, vreest hij zijn eigen gezin?
Denk je dat hij nu zijn onderkleed al van zijn schouders laat glijden
en nu met olie zijn lijf invetten zal tegen kou?’
(45) Vlug knikt het oudje: ‘Ja, ja’, niet uit meeleven met mijn vrijage
maar de beginnende slaap waarschuwt het afgeleefd hoofd.

Afb. 8: Hero en Leander, G. Juchtzera (1752 – 1823)

En, na een ogenblik pauze, beweer ik: 'Nu is hij te water,
schieten zijn armzwaaien kalm dwars door de Hellespontzee.'
Daarna, ik heb ondertussen een klein klosje draden gesponnen,
(50) vraag ik haar of jij misschien al halfweg de oversteek bent.
Soms staar ik recht voor me uit of ik hoor mijn bedeesde stem smeken
dat een welwillende bries jou onderweg begeleidt.
Links en rechts hoor ik soms wat, velerlei onherkenbare klanken;
bij elk geluid denk ik: 'Dáár ben jij, zo zeker als wat.'
(55) Louter illusies; ze houden me vrijwel de hele nacht wakker;
moe zijn mijn ogen en dan val ik tenslotte in slaap.
Heerlijk! dan slaap jij, al ben je er niet, ongewild met mij samen;
want, ook al wil je niet zelf komen, je komt in mijn droom.
Nu eens verbeeld ik me dat ik je lichaam al vlakbij zie zwemmen,
(60) ofwel ik droom hoe je arm kletsnat mijn schouders omsluit.
Dan sla ik zoals gewoonlijk mijn kleed om je ijskoude leden,
of ik verwarm je, je borst dicht tegen mij aangedrukt.
Veel nog laat ik onvermeld waar mensen met smaak over zwijgen,
waarvan men volop geniet maar slechts met schaamrood vertelt.
(65) Jammer, zo'n droom duurt te kort, het genot is niet van deze wereld,
want als ik uitgedroomd ben, dan ben jij ook meteen weg.
Hoezeer verlang ik naar tastbaar bewijs van ons beider beminnen,
dat genot wérkelijk wordt, mij niet bedriegt met schijn.
(Vertaling W.A.M. Peters)

Afb. 9: Hero holding the beacon for Leander, Evelyn de Morgan, 1885.

Opdracht 5

- **Beantwoord de volgende vragen en opdrachten bij vs. 1 – 68:**

1. **In deze passage wordt duidelijk dat Hero volledig afhankelijk is van Leander; in welk vers wordt deze afhankelijkheid het sterkst uitgedrukt?**
2. **Leg uit dat dit vers (antwoord bij bovenstaande vraag) ook een voorbeeld is van tragische ironie: wat leest de lezer, die de afloop van het verhaal kent, nog meer in dit vers?**
3. **De voedster van Hero is de enig die weet van hun "furtivus amor"; wat is haar rol, wat betekent zij voor Hero?**
4. **Welke reden noemt Hero voor hun "furtivus amor"?**
5. **Welke reden had Leander in zijn brief genoemd?**
6. **Vergelijk de droom van Hero (vs 59-64) met de herinnering van Leander aan zijn eerste oversteek (XVIII, vs 101-105) – noem drie overeenkomsten.**

Opdracht 6

- **Vertaal mbv de aantekeningen in het hulpboek de jou toebedeelde passage.**
- **Formuleer 5 grammaticale en 2-3 inhoudelijke vragen over de passage die je vertaald hebt.**
- **Bereid een presentatie/ uitleg aan je medeleerlingen voor, waarin je de passage en de vragen behandelt. Je mag zelf bepalen op welke manier je dat wilt doen (overleg wel even met je docent). Het doel is dat je medeleerlingen na jouw presentatie de passage net zo goed kennen en begrijpen als jij.**

Passage I – vs. 69-82

Hero stelt Leander allerlei verwijtende vragen; waarom komt hij nou niet?! Als hij eenmaal bij haar zou zijn zou hij geen reden tot klagen hebben!

cur ego tot viduas exegi frigida noctes?
    cur totiens a me, lente morator, abes? 70
est mare, confiteor, non iam tractabile nanti,
    nocte sed hesterna lenior aura fuit.
cur ea praeterita est? Cur non ventura timebas?
    tam bona cur periit nec tibi rapta via est?
protinus ut similis detur tibi copia cursus, 75
    hoc melior certe quo prior illa fuit.

at cito mutata est iactati forma profundi:
    tempore, cum properas, saepe minore venis.
hic puto deprensus nil quod querereris haberes
    meque tibi amplexo nulla noceret hiems. 80
certe ego tum ventos audirem laeta sonantes
    et numquam placidas esse precarer aquas.

Afb. 10: Hero en Leander. Henri Michel Antonoine Chapu, 19e eeuw.

Passage II – vs. 83 – 94

Hero verwijt Leander dat hij bang is voor de zee; waar is zijn moed gebleven? Toch wil ze liever dat hij voorzichtig is en dat hij pas komt als de zee weer rustig is.

quid tamen evenit cur sis metuentior undae
contemptumque prius nunc vereare fretum?
nam memini cum te saevum veniente minaxque 85
non minus aut multo non minus aequor erat,
cum tibi clamabam 'sic tu temerarius esto
ne miserae virtus sit tua flenda mihi.'
unde novus timor hic quoque illa audacia fugit?
magnus ubi est spretis ille natator aquis? 90
sis tamen hoc potius quam quod prius esse solebas
et facias placidum per mare tutus iter,
dummodo sis idem, dum sicut scribis amemur,
flammaque non fiat frigidus illa cinis.

Passage III – vs. 95-106

Hero is onzeker geworden door het wegblijven van Leander: misschien houdt hij wel van een andere vrouw en komt hij daarom niet?!

non ego tam ventos timeo mea vota morantes 95
quam similis vento ne tuus erret amor,
neu non sim tanti superentque pericula causam
et videar merces esse labore minor.
interdum metuo patria ne laedar et impar
dicar Abydeno Thressa puella toro. 100
ferre tamen possum patientius omnia quam si
otia nescioqua paelice captus agis,
in tua si veniunt alieni colla lacerti
fitque novus nostri finis amoris amor.
a potius peream quam crimine vulnerer isto, 105
fataque sint culpa nostra priora tua!

Passage IV – vs. 107-118

Hero heeft weliswaar geen reden om aan te nemen dat Leander haar ontrouw is, maar ze is gewoon overal bang voor. Dat komt ook door de afstand die er tussen hen is. Ze wenst dat Leander komt, of dat het in ieder geval de wind of zijn vader is die hem tegenhoudt, en niet een vrouw. Als dat laatste wel het geval is zal ze sterven van verdriet.

nec quia venturi dederis mihi signa doloris
    haec loquor aut fama sollicitata nova,
omnia sed vereor. quis enim securus amavit?
    cogit et absentes plura timere locus. 110
felices illas, sua quas praesentia nosse
    crimina vera iubet, falsa timere vetat!
me tam vana movet quam facta iniuria fallit,
    incitat et morsus error uterque pares.
o utinam venias aut ut ventusve paterve 115
    causaque sit certe femina nulla morae!
quodsi quam sciero, moriar, mihi crede, dolendo:
    iamdudum pecca si mea fata petis.

Afb. 11: Hero, Hippolyte le Roy (1857 – 1943).

Vs. 119- 190: *Hero roept Neptunus aan, ze herinnert hem aan zijn eigen geliefdes en hoopt hem zo gunstig te stemmen. Hero wil zo graag met Leander samen zijn, ze wil hem zelfs wel halverwege op zee ontmoeten. Aan de ene kant maant Hero Leander voorzichtig te zijn en zijn krachten niet te overschatten, aan de andere kant wil ze niets liever dan dat hij nu naar haar toekomt.*

Nee, van misdragen geen sprake; ik maak mij voor niemendal zorgen,
(120) wie jou weerhoudt, is de storm, vechtend uit puur jaloezie.

Hoe wordt het strand – ongelukkig voor mij – nu gebeukt door de golven;
grauw is de regenlucht die hemel en daglicht verstikt.
Is het misschien Helle's moeder die liefdevol tranen komt storten,
hier in de zee waar haar kind reddeloos zonk in het diep?
(125) Gaat misschien Ino, die zeegodin werd, zo tekeer op de golven,
stiefmoeder, kwaad op die zee, wegens haar stiefdochters naam?
Hoe het zij, kennelijk deugt deze Engte niet voor jonge vrouwen:
hier verdronk Helle, door dit water verkommer ik nu.
Maar u, Neptunus, als u zich uw vroegere vlammen herinnert,
(130) mocht geen gevrij door u met stormvlagen worden gestoord.
Zo neem ik aan dat uw zondenregister naar waarheid verteld is:
over Amymone en Tyro, dat schoonheidsidool,
over Alcyone, stralende ster, Hecataeons Calyce,
en ook Medusa, nog niet door slangenharen misvormd;
(135) dan nog de blonde Laudice, Celaeno, die straalt aan de hemel,
en al die namen, zoveel, waarover ik ergens las.
Immers, die vrouwen (en méér dan die) lagen – zoals dichters zingen –
vrijend met u zij aan zij, haar zachte leest in uw greep.
Dus hoe bestaat het dat u, zo in liefdesvrijage ervaren,
(140) ons liefdestraject afsluit door stormrazernij?
Spaar onze route, voer – woesteling – oorlog op wijde oceanen,
niet op dit Nauw dat mijn land dicht bij de overkant brengt.
Aan u, een reus bij de goden, past strijd tegen reuzengaleien,
hele eskaders, dat is waardige tegenpartij;
(145) maar nee: de god van de zee voert zijn schrikbewind tegen...een zwemmer;
nog minder roem wint u daar dan in welk vijvertje ook.
Hij is van goede komaf; zijn familie telt mee – nee, Ulyxes,
bij u verdacht, hoort niet thuis in zijn genealogie.
Toon u een god, spaar ons tweeën, Leander, daarginds in het water,
(150) en naast zijn zwoegende lijf dobbert mijn wankele hoop.

Kijk, daar sputtert het lampje – ik zit bij lamplicht te schrijven;
als een lamp sputtert, voorspelt dat een riant perspectief!
Kijk, met een paar druppels wijn brengt het oudje de vlam weer tot leven.
'Morgenvroeg zijn we met drie', zegt ze en neemt zelf een teug.
(155) Kom erbij! Sla je met glans door de zee, door jouw vechtlust verslagen,
jij, mijn meest welkome gast, heel mijn hart hunkert naar jou!
Keer op je basis terug, deserteur uit ons bivak van liefde,
zodat ik niet meer alleen lig midden op mijn matras.
Nergens een reden tot vrees: Venus zelf geeft je waagstuk haar zegen:
(160) Venus, geboren uit zee, effent de zeeweg voor jou.
Zelf waag ik spelend me wel eens tot ver in het schuim van de golven;
maar deze zeeëngte vergt toch meer de kracht van een man.
Wat ik niet snap: hier vloog Phrixus ooit over en ook Phrixus' zuster;
toch werd dit Nauw alleen naar dat ene meisje genoemd.
(165) Ben je soms bang dat het weer voor je terugtocht ongunstig gaat worden,
of is de tocht heen en weer te zware opdracht voor jou?

Afb. 12: Hero en Leander bij maanlicht. Passionated is: "a fanlisting dedicated tot the Greek legend about Hero and Leander".

'k Heb een idee: wij gaan beiden, van weerskanten, halfweg de Engte,
zien elkaar midden op zee; heerlijk, te kussen op zee!
Dan gaan we terug allebei, ik naar Sestos en jij naar Abydos...
(170) Wel een bescheiden program, maar altijd beter dan niets.
Weg moet dat schaamtegevoel dat ons dwingt clandestien te beminnen,
óf onze liefde moet vrij zijn van angst voor gerucht.
Passie en schroom, onverzoenlijken die in mijn hart duelleren,
vergen een lastige keus: tussen fatsoen en geluk.
(175) Ooit kwam uit Pagasae Jason naar Colchis en voerde Medea,
Phasische bruid, zonder meer mee in zijn haastige schip.
Ook de Trojaanse verleider die ankerde in Lacedaemon,
keerde niet zonder zijn buit terug in zijn eigen domein.
Maar jij verlaat je geliefde zo vaak je haar ook kwam bezoeken,
(180) jij die in water waarvoor schippers zelfs terugdeinzen, zwemt.
Maar, kampioen die de bruisende schuimkoppen wist te bedwingen,
minacht het zeegeweld zó dat er nog plaats is voor angst.
Schepen, vakkundig gebouwd, zijn al vaak in de diepte verdwenen;
is jouw arm krachtiger dan roeispanen van een galei?
(185) Wat jij graag doet, is precies wat de scheepslieden angstig maakt: zwemmen;
immers, een schipbreukeling zwemt tussen leven en dood.
Aansporing geef ik, nee, nee, ik probeer je niet over te halen;
toon je karakter dat niet zwicht voor mijn aanmoediging.
Als je maar komt en je armen die slag na slag weer door de golven
(190) zwoegen, van inspanning moe, rusten laat rondom mijn hals.
(Vertaling W.A.M. Peters)

Opdracht 7

- **Beantwoord de volgende vragen bij vs. 119 t/m 190:**

1. **Vergelijk het gebed van Hero tot Neptunus (vs. 129 t/m 150) met dat van Leander tot Boreas (XVIII, vs. 37 t/m 46): op welke manier proberen zowel Hero als Leander de betreffende goden gunstig te stemmen?**
2. **In deze hele passage voert Hero een innerlijke strijd tussen enerzijds bezorgdheid en ongerustheid om Leander en anderzijds het intense verlangen naar zijn komst. Geef aan in welke verzen de bezorgdheid 0de overhand heeft en in welke verzen het verlangen.**

Opdracht 8

- **Bestudeer de volgende passage (vs. 191 t/m 206) mbv de aantekeningen en de werkvertaling in je hulpboek.**

Hero vertelt Leander een droom die ze de afgelopen nacht gehad heeft en die haar ongerust heeft gemaakt. Uiteindelijk wint haar bezorgdheid het van haar verlangen.

sed mihi, caeruleas quotiens obvertor ad undas,
nescioquo pavidum frigore pectus hebet.
nec minus hesternae confundor imagine noctis,
quamvis est sacris illa piata meis.
namque sub auroram, iam dormitante lucerna, 195
somnia quo cerni tempore vera solent,
stamina de digitis cecidere sopore remissis
collaque pulvino nostra ferenda dedi.
hic ego ventosas nantem delphina per undas
cernere non dubia sum mihi visa fide; 200
quem postquam bibulis illisit fluctus harenis,
unda simul miserum vitaque deseruit.
quicquid id est, timeo, nec tu mea somnia ride
nec nisi tranquillo bracchia crede mari.
si tibi non parcis, dilectae parce puellae, 205
quae numquam nisi te sospite sospes erit.

Afb. 13: Hero vindt het dode lichaam van Leander.
Henry Hugh Armstead, Hero and Leander, ca. 1875.

Slot (vs. 207 t/m 210)
Hero heeft toch goede hoop dat het weer beter wordt. Zodra de zee rustig is, moet hij onmiddellijk komen. In de tussentijd moet haar brief het wachten verzachten.

spes tamen est fractis vicinae pacis in undis:
tum placidas tuto pectore finde vias.
interea, quoniam nanti freta pervia non sunt,
leniat invisas littera missa moras. 210

Afb.14: Hero vindt op het strand het aangespoelde dode lichaam van Leander. William Etty, Hero and Leander, 1829.

Opdracht 9 (= opzet PO)

- **Bespreek in groepjes van vier het brievenpaar van Leander en Hero, aan de hand van de punten die in je PO behandeld moeten worden (zie opdracht 10). Kies van deze 10 punten er maximaal 3 uit waarvan het je zinnig lijkt die met elkaar te bespreken. Wijs een voorzitter, een tijdbewaker en een notulant aan. Degene die geen rol heeft toebedeeld gekregen zorgt er na afloop van de les voor dat ieder lid van het groepje een exemplaar van het door de notulant geschreven verslag krijgt. Dit verslag kunnen jullie allevier gebruiken bij het maken van je PO.**

Afb. 15: Cupido rouwt om de dood van Hero en Leander.
Postzegel uit Tsjechoslowakijke, 1976.

Opdracht 10 (PO)

Als afsluiting van deze lessenserie maak je een PO over het brievenpaar van Hero en Leander. In deze PO verwerk je het antwoord op de volgende vragen:

1. **Vergelijk de brief van Hero met je eigen antwoordbrief die je in les 2 geschreven hebt: welke elementen had je zelf ook in je antwoordbrief, welke niet, en welke had jij zelf wel (en heeft Hero niet)?**
2. **Lees nogmaals de passage 'De fictieve brief' uit de inleiding en bespreek aan de hand daarvan de brief van Hero:**
   - Welke informatie geeft de aanhef (afzender, geadresseerde, begroeting, omstandigheden)?
   - In welke verzen wordt verwezen naar het schrijven, de brief zelf en het versturen van de brief?
   - In welke passage(s) geeft Hero informatie die Leander al kent?
   - In welke passage(s) richt Hero zich tot een ander dan Leander?
3. **Welk doel/ welke bedoeling hebben respectievelijk Leander en Hero met hun brieven? Vergelijk hiervoor de slotverzen van beide brieven, maar kijk daarnaast ook naar de brief als geheel.**
4. **Op welke plaatsen in de brief van Hero spreekt de dichter zelf tot zijn lezers (toehoorders) en op welke plaatsen spreekt Hero tot Leander?**
5. **Op welke punten geeft Hero antwoord aan Leander; laat ze ook vragen onbeantwoord?**
6. **Welke vragen stelt Hero zelf; in hoeverre zijn dit echte vragen, dus vragen waar ze een antwoord op verwacht?**
7. **Hoewel de tragische afloop van dit verhaal (het dode lichaam van Leander spoelt aan op de kust van Hero) niet door Ovidius verteld wordt, worden er wel voortdurend toespelingen op gemaakt: maak een overzicht van de plaatsen in de brief van Leander en in de brief van Hero waarin sprake is van tragische (dramatische) ironie; geef versnummers en citeer de vertaling of het Latijn.**
8. **Na het vinden van het lichaam van Leander pleegt Hero zelfmoord; zoek ook voor dit gedeelte van het einde van het verhaal vooruitwijzingen in de tekst; op welke plaatsen kan een lezer/ toehoorder die het hele verhaal kende gedacht hebben aan de zelfmoord van Hero?**
9. **Lees de tekst van "Die Königskinder" en maak een vergelijking tussen de tekst van Ovidius en deze tekst: welke elementen komen overeen? Wat zijn verschillen – in inhoud, maar ook in vorm?**

10. Welke tekst raakt je meer, vind je mooier? Beargumenteer je antwoord. Geef daarbij ook aan of je voorkeur te maken heeft met het onderwerp of de vorm van de teksten (of allebei).

"Die Königskinder" (Nürnberg, na 1563)

Zwischen zweyen burgen
da ist ein tieffer See;
auff der einen burge
da sitzet ein edler Herr.

Auff der andern burge
do wont ein Junkfraw fein;
sie weren gern zusammen,
ach Gott, möcht es gesein!

Da schreib er jr herüber,
er künd wol schwimmen,
und bat sie da herwider,
sie solt jm wol zünden.

Da schreib sie jm hinwider
ein freundlichen gruss
und bot jm daherwider,
sie wolt es gern thun.

Sie gieng in schneller eyle,
da sie ein Kertzenliecht fandt,
sie stekt es gar wunderbalde
an ein steinen wandt.

"Stell ichs dir zu hoche,
so loeschet mirs der windt;
stell ich dirs zu nider,
so loeschen dirs die Kindt."

Das merkt ein wunderböses weib:
"das liecht dunkt mich nit gut;
ich förcht, das unser Tochter
nit wol sey behuet."

Sie nam es von der waende
und loeschet es zu derselben
stundt;
da gieng dem Edlen Ritter
das wasser in den mundt.-

"Ach Mutter, liebe Mutter,
erlaub mir an den See
ein wunderkleine weile,
mir thut mein haeuptlein wee."

"Ach Tochter, liebe Tochter,
wilt du nun an den See,
so nimb dein Juengste schwester
mit dir spacieren an den See!"

"Mutter, liebe Mutter,
mein schwester ist noch eind kindt;
sie bricht die roten Roesslein ab,
die auff der heyden sind.

Ach Vatter, lieber Vatter,
erlaub mir an den See,
ein wunderkleine weile,
mir thut mein haeuptlein wee."

"Ach Tochter, liebe Tochter,
thut dir dein haeuptlein wee,
so nimm dein jungsten Bruder
mir dir spacieren an den See!"

"Ach Vatter, lieber Vatter,
mein bruder ist noch eind kindt;
er scheusst die kleinen
waldfoegelein,
die auf der heyden sind."

Die Junkfraw war behende,
sie thet ein abentgang,
sie lieff gar wunderbalde,
da sie ein Fischer fandt.

"Ach Fischer, lieber Fischer,
unnd schlag ein haken zu grundt!
es ertrank sich naechten spate
ein Ritter huebsch und jung."

Der Fischer was behende,
er thet, was man jn hiess;
er schlug den edlen Ritter
den haken in seine fuess.

Er nam jn bey der mitten,
er leyt jrn in die schoss;
mit heissen traehenen
sie den Ritter ubergoss.

Was zog sie ab der hende?
Von Gold ein fingerlein:
"seh hin, Fischergeselle,
das sol dein eigen sein.

Nun gesegen dich, Vatter und
Mutter,
ich spring auch in den See;
es sol umb meinetwillen
ertrinken kein Ritter mee!"